

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Mátó Istvánné Szigeti Margit csuhéfonó munkássága

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☒ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Apátfalva elhunyt

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

Mátó Istvánné született: Szigeti Margit 1933.

Apja: Szigeti Mihály Anyja: Restás Erzsébet, Testvére: Pécsi Józsefné Szül. Szigeti Julianna

„Születésemtől kezdve Apátfalván élek, a tanyán születtem ott töltöttük gyermek és fiatal éveinket a húgommal és szüleimmel.

Édesapám a tsz-ben dolgozott lovasz és kocsis, édesanyám háztartásbeli volt. A földeken és az állatok között dolgozott. A tanyán állatokat legeltettünk gyerekként, de szívesen segítettem a konyhában is sütni, főzni.

Édesapám a II. Világháborúban orosz fogságba esett. 2 és fél évig volt távol. Hárman maradtunk a tanyán. Minden munkát mi végeztünk el mi nők, a férfimunkát is, szántottunk, arattunk, kapáltunk, kaszáltunk. A hosszú téli estéken a szomszédba jártunk beszélgetni.

1954. június 12. Férjhez mentem. A férjem szüleihez költöztünk a tanya 413 szám alá. A szüleim, amikor idősebbek lettek, beköltöztek a faluba. Később az anyósomé is, mi maradtunk a tanyán. Itt tanultam meg a csuhé fonást. Télen vendégségbe érkeztek Tápérol asszonyok, tőlük tanultam meg a csuhé fonást. Engem nagyon érdekelt és lenyűgözött a sok szép munkájuk, hogy csuhéból mennyi mindent lehet készíteni. Táskát, papucsot, lábtörlőt és sok minden mást is. El is kezdtem ott tanulni tőlük. De csak télen, mert nyáron sok a munka és csak kukoricatörés után lesz csuhé. 1969-ben beköltöztünk mi is a faluba, a szüleimmel együtt laktunk. Akkor még több generáció tudott együtt élni szépen békességben. Ez nálunk is így volt. A faluba költözésünk után is szívesen foglalkoztam a csuhé munkákkal. De csak a hosszú, téli estéken.

Nagyon sok csuhé táskát készítettem az idők során és lábtörlőt is.

Ma már, ahogy idősödöm, egyre kevesebbet csinálom, de azért még időnként kikerül a kezeim közül egy-egy szép táska.”

A csuhéfonásról: Anyu a csuhészatyor és a lábtörlő készítését tanulta meg. Sok időbe telik, mire egy elkészül, ügyes fürge kezek kellene hozzá. Ha folyamatosan csinálja, akkor egy hét alatt megvan. Neki nagy türelme, kedve és kitartása van hozzá, még így idősen is, -örömét leli benne.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Nekem nincs türelmem hozzá. Szatyrot pénzért nem lehet tőle venni, rokonoknak, legkedvesebb ismerősöknek azonban szívesen csinál.

Anyagelőkészítés. Az első lépés, hogy lenni kell sok tiszta, ép csuhénak. Venni nem lehet, ősszel kell szedni, legjobb, ha kézzel törjük a kukoricát. Nem lehet a csuhé szakadozott, penészes, saras. Kombájn után nem lehet szedni csuhét, mert szakadt, mostanában pedig nem csőtörőzteti senki se a kukoricát. Az ép leveleket szét kell szedni egyenként levelekre, és le kell szakítani a két szélén levő rózsaszínes részt. Hosszában leszakítani, mert nem lesz egyöntetű, egyszínű a szatyor. Valamint a levél felső végén a vastag részt, ahol a cső van, le kell ollóval vágni. Ha megvan, a csuhét 1 cm-es darabokra felhasíogatni. Ezt beáztatva dolgozik belőle anyu. Az anyag előkészítése is sok idő, aprólékos és haladatlan, de ez a szép szatyor kritériuma.

Sodrás: Anyu fakeretre (2 méretű van neki) dolgozik, amire szögek vannak verve. Nem használ se madzagot, se ragasztót, nem kötözi, nem is ragasztja. Ha jól elkészíti, a szatyor évekig egyben marad, kerekpáron használva a füle megy tönkre, de az ki lehet cserélni.

Kezdekör egy felső szögre hurkot sodor, a kereten kívül halad át a túlsó oldalra, majd vissza, a szögön fordul meg. Így elkészül két oldal. Utána ráfordul a másik két oldalra, ezzel együtt elkészül a szatyor alja is. A két nagyobb oldal beszövésénél jobban kell figyelni. ott mintát is tesz bele anyu, fontos hogy szép szimmetrikus legyen. Figyelni kell melyik sorban merre lép fenn és a felvetés alatt, így alakul ki a minta. Többfélét is készít, van kedvenc mintája is. Néha újat talál ki. A minta készítése hasonlít a szövéshez. Beszövéskor figyelni kell, hogy kellően vastag és megfelelően sodrott legyen a szál, ez a tartósság záloga. Anyu nagyon masszívra készíti, nehéz is kicsit a táska, de nem nyagdul el sok év után sem. Ha minden oldal kész, a füleket is megcsinálja és elkészült a szatyor. A munka során buktató lehet, hogy nedves csuhéval dolgozik, és munka után mindig ki kell szárítani, mert könnyen megpenészedik a csuhé, és az már nem szép.

A lábtörlő is hasonlóképpen készül, olyan, mintha a szatyor egy oldalát kellene csak megcsinálni.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Mátó Istvánné egy ritka mesterségbeli tudás képviselője, csuhéból készít lábtörlőt és szatyrokat. Munkái gyönyörűek, esztétikusak, stabilak, erősek, masszívak. Csak kézi erővel, egy fa rámára készíti munkáit. A nedves kukoricacsuhét használja fel alapanyagul, sodrással állítja össze, mely miután megszárad, megkeményedik, stabilizálódik. A szatyrok környezetbarátok, mert csak természetes anyagot használ, ha sok év után tönkremennek, új fület tud rájuk készíteni. Ha pedig a tároló rész is elkopik, mivel természetes anyag, nem terheli a környezetet, lebomlik.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források): -

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja:

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Szent Anna-napi Virágkiállítás és Vásár Apátfalva, 2004. 2015.

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

A fotók 2019. júniusban készültek.

Dömötör fotó 1941-ben. Anyukám Szigeti Margit és lánytestvére 1941. március 15-én mentek a mamához a Széchenyi utcára. Dömötör Pista bácsi meglátta őket és behívta a műterembe, hogy lefotózza.

2.A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést támogató és ajánló levelek:

Indoklás az értéktábla történelmi felvételhez:

Javaslom az apátfalvi emlékhelyt értéktábla felvételre.

A emlékhely olyan felületbe kerül - am értéktábla - tevékenység, amely a lakosság mindennapi használatát tárgyat befolyásolta.

Pl. - spárga, - laktató, - gyermekeknek.

Az új anyagok (nylon, műanyag) térhódítása, egyre inkább kezdte visszavonítani a termékek (egészíró, avtalanított) anyagokból készült termékek, használati tárgyak minőségükben megítélt jelentőségét és azok értékét.

Levegőszűrő értéktábla történelmi felvétel, továbbá övök, megtartó - tevékenység, múltját, újra elérté jelenet, megalapozza jövőjét.

A emlékező készült tárgyak (spárga, laktató, papucs, napi gyermekeknek) jelentősége Apátfalván.

Szent Miklós nagymama péce kedvével megkísérelt a kukorica betakarítását. A éves kukoricát kotarkába termelték be, a éves spárgát kivéve, kispókból felállított tartókba a hátsó udvarban, az állatok takarmányozására. A kukorica minden részét teljes körűen felhasználták. Fonásra legalább annyit a kézzel tört kukorica emléke. Minőségű, pálcát tartó követően spárga, majaj spárga - hívós bulgár pillé tartóknak.

Apátfalván - z. munka művelője Máté István!

A emlékező készült termékek jellemzője, hogy a folyamatos, éves - nap, használati tárgyat egyfelvételben sokszor kell, használatát bizonyítottan - a emlékezőket példára

1/2

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Bizonyos termékek sablonon készülnek, melyek leginkább fából készülnek. A fonáshoz használt anyagot, a munkafolyamat előtt langyos vízben áztatni kell, hogy rugalmasságát visszanyerje, mert szárazon töredezik, nem alakítható.

Indoklás az értéktárba történő felvételhez:

Javaslom az apátfalvi csuhéfonást értéktári felvételre.

A csuhéfonás olyan feledésbe merülő – ám értékteremtő – tevékenység, amely a lakosság mindennapi használati tárgyait befolyásolta.

Pl.: - szatyor, - lábtörlő, - gyermekjátékok.

Az új anyagok (nejlon, műanyag) térhódítása, egyre inkább kezdi visszaszorítani a természetes (egészségre ártalmatlan) anyagokból készült termékek, - használati tárgyak mindennapokba beépített jelentőséget és azok értékét.

Települési értéktárba történő felvétele, tovább örökíti, - megtartja-e tevékenység múltját, újra éleszti jelenét, megalapozza jövőjét.

A csuhéból készült tárgyak (szatyor, lábtörlő, papucs, népi gyermekjáték) jelentősége Apátfalván.

Szent Mihály napjának közeledtével megkezdtek a kukorica betakarítását. A csöves kukoricát kotárákba termelték be, a növény szárát kévézve, kúpokban felállítva tartották a hátsó udvarban, az állatok takarmányozására. A kukorica minden részét széleskörűen felhasználták. Fonásra legalkalmasabb a kézzel tört kukorica csuhéja. Minőségi válogatást követően szárítani, majd száraz-hűvös helyen kell tárolni.

Apátfalván-e munka művelője Mátó Istvánné.

A csuhéból készült termékek jellemzője, hogy a folyamatos fonáshoz használt szálakat egyfolytában sodorni kell, hosszúságát biztosítandó- a csuhészálakat pótolva.

Bizonyos termékek sablonon készülnek, melyek leginkább fából készülnek. A fonáshoz használt anyagot, a munkafolyamat előtt langyos vízben áztatni kell, hogy rugalmasságát visszanyerje, mert szárazon töredezik, nem alakítható.

Apátfalva, 2019. június 28.

Tóth Tamás Apátfalva,

AJÁNLÁS ÉRTÉKTÁRBA

Vargáné Nagyfalusi Ilona: Apátfalvi mesterek

Apátfalván a népi kézművességnek még majdnem minden ága fellelhető. A Kossuth utcában lakik **Mátó Istvánné Margit néni**, aki csuhészatyor fonással foglalkozik. Pénzért nem lehet tőle venni, csak ki lehet érdemelni. Rokonság, szomszédság alapján ajándékba adja. Nekem is van tőle egy csuhészatyrom, amit akkor kaptam, amikor rendeztem a faluban egy kiállítást a helybeli csuhé, gyékény, vesszőfonók munkáiból. Akkor Margit nénit nagyon sokan megdicsérték, sokan akkor tudták meg, mivel is foglalkozik szabadidejében. Ezért kaptam én, hálaából. Ha látok a faluban valakinél ilyen táskát, tudom kinek a keze munkáját dicséri. Meg szoktuk nézni, kinek milyen minta van kialakítva a szatyor oldalán. Nekem mindegyik tetszik. Margit néni nagyon találékony asszony. A táska elnyűhetetlen. Margit néni tévénézés közben csinálja, egész esteken keresztül. Ő azt mondja, oda se kell figyelnie, a keze már magától rááll. Csak a mintánál kell nagyon figyelni, hogy pontosan kijöjjön, hasonló a kötéshez, figyelni kell, mert ha megtéved, bontani kell. A termékek olyan vastagok, és erősek, hogy mindent kibírnak.

Fotó Vargáné Nagyfalusi Ilona